

EUROPAUDVALGET

Alm. del - bilag 618 (offentligt)

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tel. +45 33 92 00 00
Fax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Telex 31292 ETR DK
Telegr. adr. Etrangeres
Girokonto 300-1806

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EU-sekr.

20. februar 2003

Med henblik på mødet i Folketingets Europaudvalg den 28. februar 2003 –
dagsordenspunkt rådsmøde (konkurrenceevne) den 3. marts 2003 – vedlæg-
ges Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udviklings notat om de punkter,
der forventes optaget på dagsordenen fsva. forskningsdelen.

P. H. Orskov

.....Samlenotat til Folketingets Europaudvalg med henblik på møde i Rådet (Konkurrenceevne (det indre marked, industri, forskning)) den 3. marts 2003

- Forskningsdelen

**Punkt 3 Kommissionens grøn bog om "Europæisk Rumpolitik"
KOM(2003) 17 endelig**

- Præsentation ved Kommissionen

Resume:

Grøn bogen "Europæisk Rumpolitik", som er udarbejdet af Kommissionen i samarbejde med Den europæiske Rumorganisation (ESA), tager hul på en bred debat om EU's rumpolitik. Grøn bogen peger på styrkepositioner og svagheder inden for sektoren. Gennem workshops og konferencer vil alle interesserede parter få lejlighed til at reagere på de stillede spørgsmål, som berører en række politisk følsomme kerneområder. Referencerammen er Europas konkurrencemæssige stilling i forhold til især USA, og målet om, at Europa i 2010 skal være verdens mest avancerede videnbaserede økonomi. Der lægges således op til en debat omkring Europas selvstændige adgang til rummet (den europæiske løfteraket), opretholdelse af den videnskabelige ekspertise, det industrielle og teknologiske fundament, relevante markeder, menneskelige ressourcer, institutionelle rammer for samarbejdet, internationalt samarbejde, miljøaspekter og sikkerhedshensyn.

1. Baggrund

Rådet (forskning) vedtog på sit møde den 16. november 2000 en resolution om en europæisk rumstrategi, hvoraf bl.a. fremgår, at strategien skal udvikles i tæt samarbejde med medlemsstaterne og at der skal stilles forslag til dens gennemførelse.

Kommissionen har udarbejdet en Grøn bog "Europæisk Rumpolitik" sammen med Den europæiske Rumorganisation (ESA). Grøn bogen er første skridt i den europæiske debat om en fremtidig rumpolitik og er en reaktion på Europa-Parlamentets Resolution af 17. januar 2002 om "Europa og Rummet: Et nyt kapitel". Hensigten er at starte en debat om anvendelsen og nyttiggørelsen af europæisk rum-ekspertise med henblik på at optimere mulighederne i Europa.

Den planlagte debat foreslås tilrettelagt gennem afholdelse af en række workshops og konferencer med deltagelse af alle interesserede parter for til sidst at munde ud i en handlingsplan i form af en Hvidbog.

20. februar 2003

VTUF0059

Ministeriet for Videnskab,

Teknologi og Udvikling

Bredgade 43

1260 København K

Telefon 3392 9700

Telefax 3332 3501

E-post vtu@vtu.dk

Netsted www.vtu.dk

CVR-nr. 1680 5408

Dok-id 190272

Forskningspolitisk Kontor

Lone Heyde

Telefon 3392 9713

Telefax 3311 3620

E-post lhe@vtu.dk

2. Grøn bogens indhold

Grøn bogen er opdelt i tre hovedafsnit, som gennemgår en række forhold, der ligger til grund for den europæiske rumindsats, illustrerer rumindsatsens nytte for Europa og borgerne, samt gennemgår en række aspekter vedrørende organisation og ramme for rumindsatsen.

Som grundlag for Grøn bogen er lagt to præmisser: at rumområdet er et globalt anliggende samt at europæisk effektivitet kan være drivende kraft i realiseringen af en række politikområder såsom miljø, transport og kommunikation, civil sikkerhed, landbrug og fiskeri.

Udgangspunktet for Grøn bogen er en konstatering af, at Europa som "rumnation" halter langt bagefter USA samtidig med, at Europa er udsat for stigende konkurrence fra nyere rumnationer. Rusland har været i stand til at opretholde sin stærke position inden for rumområdet, og det er lykkedes for Rusland i de senere år at etablere et stærkere samarbejde med USA end med Europa. Ligeledes har Ukraine udviklet en stærk teknologisk ekspertise på løfteraketområdet. Europa er ligeledes i højere og højere grad udsat for konkurrence fra nye "rumfartsnationer" såsom Indien, Japan, Kina og Brasilien.

Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling

Det konstateres, at USA i 2002 investerede 31,8 mia. EUR i rumområdet mod Europas 6 mia. EUR. I USA er halvdelen af disse investeringer rettet mod militære aktiviteter og halvdelen mod civile. I Europa anvendes 90% til civile programmer.

Grøn bogen stiller på den baggrund 12 spørgsmål, der har til formål at stimulere den europæiske debat om den fremtidige indsats på rumområdet.

Desuden omtales et par temaer, som ikke munder ud i spørgsmål – herunder behovet for opretholdelse af tilstrækkeligt videnskabeligt niveau, behovet for jordobservation med henblik på at undgå miljøkatastrofer og opnå bæredygtig udvikling, og behovet for se nærmere på balancen mellem europæisk autonomi og internationalt samarbejde.

Europæisk rumpolitik i en verden under forandring

Uafhængig adgang til rummet: Den europæiske løfteraket, Ariane, har været en kommerciel succes, men er under stærkt konkurrencepres på grund af det vigende kommercielle marked og global overkapacitet af kommercielle løfteraketter.

- *Spørgsmål 1: Ønsker Europa fortsat at sikre sig uafhængig adgang til rummet frem til 2020 og derudover, baseret på udvikling af en europæisk løfteraketserie og på institutionelle brugeres privilegerede anvendelse af disse? Hvad må i så fald anses for en ønskelig udvikling i ansvarsfordelingen mellem det offentlige og den private sektor med henblik på opretholdelse af økonomisk ligevægt i driften af løfteraketterne og finansiering af nyudviklinger?*

Den industrielle og teknologiske basis: Det konstateres, at den europæiske rumindustri for at bevare sin konkurrenceevne skal have en avanceret struktur og adgang til nøgleteknologier.

I dag eksisterer der omkring 2000 virksomheder med 30.000 højt kvalificerede beskæftigede. Det konstateres, at rumindustrien har en række karakteristika:

- den sikrer europæisk uafhængighed på kerneområder
- den dækker behovene på såvel det civile som det sikkerhedsmæssige marked og den har en vigtig katalysatoreffekt udover sit eget område, specielt i relation til elektroniske forbrugsgoder. Markedet er presset på telekommunikationsområdet, hvor der er sket et stort fald i efterspørgslen på satellitter.

I grønbogen angives det, at: *"den europæiske rumindustri samlede omsætning er på 5,5 mia. EUR om året. I de senere år har halvdelen af den europæiske rumindustri samlede omsætning stammet fra institutionelle ordrer, den anden halvdel fra det kommercielle marked. Det står i modsætning til, hvad der er tilfældet i USA, hvor tre fjerdedele af omsætningen stammer fra ordrer fra NASA og forsvarsministeriet. Inden for de offentlige udgifter er forholdet mellem civile og forsvarsrelaterede udgifter 1:5 i Europa, mens det i USA er 1:1. Og derfor drager den europæiske industri ikke fordel af de samme synergier som den amerikanske modpart."*

Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling

På denne baggrund konstateres det, at Europa må beslutte sig til, om man ønsker at opretholde hele kæden af rumaktiviteter.

- *Spørgsmål 2: Inden for hvilke områder - herunder de rumtekniske systemer, der anvendes til sikkerheds- og forsvarsrelaterede formål - lider Europa under kritiske teknologiske og industrielle mangler, og hvordan kan disse afhjælpes?*

Det kommercielle marked og den institutionelle (offentlige) efterspørgsel: Det konstateres, at den europæiske rumindustri efterlyser skabelsen af et reelt efterspørgselsmarked fra offentlige institutioner især baseret på miljø-, sikkerheds- og forsvarselementer koblet op på enighed om europæisk præference til opsendelser med Ariane.

Det konstateres, at det åbne kommercielle marked udgør omkring 30% af de globale rumaktiviteter. De 70% udgøres af offentlig efterspørgsel, hvortil der i øjeblikket for hovedparten (den amerikanske) ikke er europæisk adgang. Den europæiske rumindustri er derfor mere sårbar end den amerikanske.

- *Spørgsmål 3: Hvilke udsigter er der til at udvikle den institutionelle efterspørgsel i Europa? Bør man samtidig hermed indgå aftaler med de vigtigste internationale partnere (USA og Rusland) for at skabe mere lige markedsvilkår?*

Bemandede flyvninger: Det konstateres, at om end det europæiske bidrag med 8 % svarende til 3 mia. EUR i investeringer og 0,3 mia. EUR i årlige driftsomkostninger til Den Internationale Rumstation (ISS) er beskedent, har det dog udvidet potentialet for teknologisk udvikling og givet øgede muligheder for eksperimen-

ter i europæisk forskning. Amerikanske beslutninger om finansieringen af Rumstationen, det eksperimentelle program på stationen, astronautflyvninger og adgang til stationen må holdes op imod de europæiske mål for udnyttelse af stationen.

- *Spørgsmål 4: Retfærdiggør de forventede sluttelige resultater af forsøgsprogrammet for ISS ud fra et europæisk synspunkt investeringerne og driftsomkostningerne? Hvordan bør Europas deltagelse og mål udvikle sig?*

Budget- og finansieringsressourcer: Det konstateres, at afkastet af de europæiske ruminvesteringer sammenlignet med de amerikanske er ufavorable, og at Europa må beslutte, i hvilken udstrækning man ønsker at øge de samlede investeringer i hele rumsektoren, som fortrinsvis finansieres via de offentlige forskningsbudgetter.

- *Spørgsmål 5: Hvordan kan finansieringen af rumfartsaktiviteter tilrettelægges mest sammenhængende på europæisk plan, og hvordan kan man undgå, at øgede ressourcer på europæisk plan følges af en tilsvarende nedskæring i de nationale investeringer?*

Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling

De unges interesse og kompetencerne: Statistiske beregninger viser, at 30% af dem, der i Europa er beskæftiget inden for rumsektoren, vil trække sig tilbage i løbet af de næste 10 år.

- *Spørgsmål 6: Hvad bør der gøres for at gøre rumsektorens fag og tilgrænsende områder mere tiltrækkende, særlig for unge mennesker?*

Bedre udnyttelse af rumfartsteknikken til fordel for Europa og Europas borgere

Nytteværdi for EU og bidrag til vidensamfundets opståen og til europæisk erhvervslivs konkurrenceevne: Det konstateres, at udover den mere almindelige informationsudveksling via telekommunikationssatelitter (telefoni, fjernsyn og digital datatransmission) er der i Europa i de senere år udviklet en række anvendelser i kølvandet på rumrelateret infrastrukturudvikling til nytte for samfundet. Dette gælder f.eks. vejrforudsigelser, navigations- og positioneringssystemer inden for transportsektoren, borgernes sikkerhed (kontrol med farlige transportere), kontrol med anvendelse af landbrugsarealer og sikkerhed til søs. Det konstateres generelt, at en stærk europæisk tilstedeværelse på kerneområder er uundværlig både politisk og for at sikre Unionens strategiske uafhængighed og for at sikre økonomisk konkurrencedygtighed. Beslutningen om lanceringen af Galileo-programmet har vist den europæiske vilje til at opnå en andel i det fremtidige marked inden for navigation og positionsbestemmelser.

En mere bred orientering mod Unionens borgere og disses interesser gør det derfor muligt at åbne op for en videre kreds af serviceydere ud over den traditionelle rumindustri.

Der bør derfor sættes mere på processerne for teknologioverførsel fra forskningsområdet til kommercielle områder gennem incitamenter til private investeringer på grundlag af flerårige aftaler med offentlige myndigheder.

Unionen kan i denne forbindelse spille en afgørende rolle i strukturering og konsolidering af specielt den offentlige efterspørgsel efter tjenesteydelser.

Det konstateres, at Europa står over for nye store udfordringer, og at specielt tre temaer, som har været drøftet på europæiske topmøder, kan illustrere det mulige bidrag fra rumsektoren:

- målet om at Europa i 2010 skal være verdens mest avancerede vidensbaserede økonomi,
- Unionens understregning af vigtigheden af en bæredygtig udvikling,
- den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik og den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, som er under udvikling.

Udvidelsen af EU i 2004 med 10 nye medlemsstater med overordentligt store udviklingsforskelle i infrastrukturen vil føre til en øget efterspørgsel på rumbaseret infrastruktur anvendelser med henblik på at fremme integrationsprocessen.

- *Spørgsmål 7: Hvad er forudsætningerne for, at der kan fremkomme rumtekniske applikationer og tjenester, der er økonomisk levedygtige og konkurrencedygtige for borgerne og virksomhederne? Vil en politisk indsats være berettiget, og hvis ja, i hvilket omfang kan offentlig støtte anses for nødvendig?*

Styrkelse af borgernes sikkerhed: Det konstateres, at den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik (ESFP), som gradvis vil bidrage til den europæisk integration, har som ambition at sætte Unionen i stand til at agere som global aktør under kriseinteraktion og konfliktforebyggelse. Rumbaserede teknologier og systemer er hovedinstrumentet til global indsamling, transmission og spredning af data. Udvikling af en rumkomponent, som kan understøtte muligheden for hurtig handling og beslutningstagen vil bidrage til en troværdig og effektiv fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

- *Spørgsmål 8: Hvordan kan man bedst inden for en sammenhængende helhed (med ramme og frister) definere og præcisere arten og omfanget af den rumtekniske kapacitet, der er behov for, når målene for ESFP skal konkretiseres? Hvilke nærmere regler kunne styre udnyttelsen af eventuelle nye rumtekniske kapaciteter med henblik på borgernes sikkerhed?*

En mere effektiv og ambitiøs struktur og ramme

Det konstateres, at det europæiske "rumlandskab" er karakteriseret ved stor diversitet med nationale rumorganisationer med hver deres politiske mål og instrumenter.

Med oprettelsen af ESA i 1975 samledes kræfterne omkring et fælles program for rumforskning og udvikling af en europæisk løfteraket. I de senere år har Det Europæiske Fællesskab taget initiativer til at inkludere en rumdimension i de fælles politikker i samarbejde med ESA, f.eks. Galileo og GMES-initiativet. Denne diversitet har udviklet sig langsomt gennem årene og giver nu anledning til overvejelser om, hvorledes man kan optimere organiseringen af rumaktiviteterne under hensyntagen til subsidiaritetsprincippet.

Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling

Med de eksisterende rumekspertiser på den ene side og på den anden side Fællesskabets efterspørgsel efter disse som et værktøj til opnåelse af politiske mål er der behov for at finde en metode til, hvorledes den samlede rumkundskab kan udnyttes bedst muligt til fordel for den fælles politik.

Det konstateres, at en løsning kompliceres af en række forhold, såsom forskelligheder i arbejdsprincipper, ikke-eksistensen af en fælles besluttende myndighed, og at medlemskredsen i de to fællesskaber (EU og ESA) ikke er ens.

- *Spørgsmål 9: Hvordan kan man så effektivt som muligt udnytte den rumfartskompetence, Europa har erhvervet, i EU's politikker?*

Ny unionstraktat: Der argumenteres for, at det i forbindelse med det pågående arbejde på en ny Traktat kunne være hensigtsmæssigt at udarbejde en rumpolitik for Fællesskabet med en ansvarsfordeling og definition af de fremtidige roller for Unionen, medlemsstaterne og ESA.

Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling

- *Spørgsmål 10: Hvordan kan man styrke det politiske og juridiske grundlag som er nødvendigt for en effektiv rumfartsindsats i EU og Europa, med særligt henblik på udformningen af den kommende unionstraktat?*

En klar og stabil lovramme for rumfartsindustrien: Det konstateres, at rumindustrien er et teknisk og økonomisk højrisikoområde, og derfor vanskeligt tilgængeligt for nye spillere at trænge ind i. Stærk konkurrence har fremtvunget reorganisering i industrisektoren med dannelse af få store konsortier. Intet tyder på, at denne udvikling vil stoppe.

- *Spørgsmål 11: Det økonomiske pres tvinger luft- og rumfartsindustrien i Europa til omstruktureringer. Hvad står på spil i en sådan omstrukturering? Hvordan kan man bedst tilrettelægge myndighedernes indsats for at fremme rumfartsindustriens konkurrenceevne?*

Regulering og standardisering: Det konstateres, at det globale rumsystems og -netværks funktionalitet støder ind i en række barrierer (f.eks. tildeling af frekvenser og satellitkredsløb, godkendte standarder og tildeling af licenser). Der peges på behovet for at gennemgå dette komplekse område med henblik på at lette vejen mod udvikling af informationssamfundet.

- *Spørgsmål 12: Er der reguleringsmæssige barrierer, der hæmmer udviklingen af nye rumbaserede telekommunikationstjenester? Hvad kan der gøres for at forbedre regelgrundlaget (særligt med henblik på at udvikle videnssamfundet)?*

3. Europa-Parlamentets udtalelse

Det er ikke oplyst, om Europa-Parlamentet vil komme med en udtalelse.

4. Høring i Danmark

Grønbogen sendes i høring i EF-specialudvalget for forskning. Høringen er endnu ikke afsluttet.

5. Statsfinansielle og lovgivningsmæssige konsekvenser

Grønbogen vil ikke have statsfinansielle eller lovgivningsmæssige konsekvenser.

6. Nærhed og proportionalitet

I lyset af at ingen medlemslande selv er i stand til at opretholde en rumindsats og rumpolitik på et tilstrækkeligt niveau anses nærheds- og proportionalitetsprincippet for opfyldt.

7. Forelæggelse i Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

**Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling**

Punkt 4 ITER

- **Mundtlig redegørelse fra Kommissionen for den aktuelle situation**

1. Baggrund

Europa, Japan, Rusland og USA påbegyndte i 1988 et samarbejde med det formål at designe den første eksperimentelle fusionsreaktor kaldet ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor).

Det første fuldt færdige design var på plads i 1998, men da det blev klart, at den konstruktion ville blive for dyr, forlængede man samarbejdsaftalen til 2001 for at udarbejde et nyt design. Amerikanerne trak sig dog ud af samarbejdet i 1999.

ITER indgår særprogrammet for forskning og uddannelse på området kerneenergi under sjette rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling (2002-2006).

**Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling**

Særprogrammet omfatter forskningstemaer inden for udnyttelse af fusions- og fissionsenergi, håndtering af radioaktivt affald, strålingsbeskyttelse og nuklear sikkerhed. Hvad angår fusion har det internationale forskningssamarbejde til formål at designe ITER. Hovedopgaverne vil være forskning og udvikling inden for fusionsfysik og plasmateknik, undersøgelser af de samfundsmæssige aspekter, udnyttelse af JET-faciliteterne, forberedende undersøgelser af placeringsmuligheder i Europa, mv. Foreløbig har Canada og Frankrig samt Japan udtrykt interesse for at være værtsorganisation.

2. Kommissionens mundtlige redegørelse

Det forventes, at Kommissionen under dette punkt vil orientere om status for det internationale samarbejde om fusionsforskning i ITER. Deltagerne i dette samarbejde er EU, Japan, Rusland og Canada. USA har tidligere deltaget i samarbejdet, men trak sig ud for et par år siden.

Anledningen til orienteringen er, at USA har meddelt, at man ønsker at genindtræde i samarbejdet. Endvidere har Kina søgt om deltagelse, og der er vist interesse fra flere andre parter.

Der er inden for rammerne af samarbejdet designet et forsøgsanlæg, som forventes at kunne føre til afgørende fremskridt i fusionsforskningen med henblik på udnyttelse af fusion til fremtidig energiproduktion. Beslutning om bygning af dette forsøgsanlæg er nu nært forestående, og det er i den anledning, at USA ønsker at genindtræde i samarbejdet.

Der forventes at blive fremlagt forslag til beslutning om den fremtidige EU deltagelse på det rådsmøde, der er planlagt til den 12. – 13. maj 2003.

3. Europa-Parlamentets udtalelse

Europa-Parlamentet forventes ikke at udtale sig.

4. Høring i Danmark

Det er ikke relevant at gennemføre nogen høring om en mundtlig redegørelse, hvis nøjagtige indhold vi ikke kender.

5. Statsfinansielle og lovgivningsmæssige konsekvenser

Kommissionens mundtlige redegørelse vil ikke have statsfinansielle eller lovgivningsmæssige konsekvenser.

6. Nærhed og proportionalitet

Kommissionens mundtlige redegørelse har ingen indvirkning på spørgsmålet om nærhed og proportionalitet.

7. Forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Europaudvalget er ved flere lejligheder blevet orienteret om ITER, senest i forbindelse med vedtagelsen af sjette rammeprograms særprogrammer (Rådsmøde Konkurrenceevne (det indre marked, industri, forskning)) den 30. september 2002 ved samlenotat af 19. september 2002.

**Ministeriet for Videnskab,
Teknologi og Udvikling**